

VAN ZOYS TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE „HISTORISCHE VERENIGING SOEST“

6e jaargang nr. 2 herfst 1985

Foto omslag
Achter de Oude Kerk in de Kerkebuurt.

foto Prentencabinet

Historische Vereniging Soest
Opgericht 8 mei 1980

Bestuur:

voorzitter : P.J. van Doorn, Schoutenkampweg 113, Soest
secr.peningm. : P.J. van den Breemer, Vosseveldlaan 21, Soest
overige leden : A.J. van den Dijssel, Lange Brinkweg 11, Soest
J.E.J. Hilhorst, Plasweg 57, Soest
W.C.J.M. Peters, Van Mecklenburglaan 24, Soest
W. Schimmel, Steenhoffstraat 73, Soest
G. Staalenhoef, Aalsmeerweg 32 III, Amsterdam

Redactie : P.J. van den Breemer, Vosseveldlaan 21, Soest
Vormgeving : F. Elsman, Bachweg 66, Amersfoort

Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke
toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest.

De contributie bedraagt f 30,- per jaar.

Betaling is mogelijk op:

de postrekening van de penningmeester Historische Vereniging Soest,
nummer 54.59.21.8.

dan wel op de bankrekening van de vereniging bij de Rabobank te
Soest, rekeningnummer 3599.02.235.

Hierbij meld ik mij / de door mij vertegenwoordigde rechtspersoon aan als donateur van de Stichting Utrechtse Kastelen.

De a) jaarlijkse bijdrage ad *f* .....

b) bijdrage ineens ad *f* .....

heb ik heden overgemaakt op postgirorekening 20 32 139 ten name van de Stichting Utrechtse Kastelen te Utrecht

of

op rekening nummer 69.97.60.690 ten name van de Stichting Utrechtse Kastelen bij de Crediet- en Effectenbank N.V. te Utrecht (gironummer van de Bank 75 651).

Handtekening: .....

Naam: .....

Adres: .....

Postcode en Woonplaats: .....

als
briefkaart
frankeren

**AAN het Secretariaat van
de Stichting Utrechtse Kastelen
Maliesingel 5
3581 BA UTRECHT**

Mededelingen van het bestuur - september 1985.

Het bestuur heeft besloten, iedere maand in de Oudheidkamer een praatavond te organiseren.

De bijeenkomsten van de werkgroep Genéalogie zijn daaronder begrepen, doch er worden nu ook andere onderwerpen aan de orde gesteld.

Iedereen is welkom, de koffie is klaar. Aanvang altijd om 20.00 uur, in de Oudheidkamer.

Voor uw agenda:

1 oktober 1985 Werkgroep Genéalogié: Besproken wordt de boerderij "De Logtestein" en haar bewoners.

4 november 1985 Volgens plannen moet dan het Engherbergje gerestaureerd zijn. Nabeschouwing over de restauratie, en vertoning van dia's. In de Oudheidkamer zijn dan praehistorische vondsten, beschrijvingen en kaarten tentoongesteld.

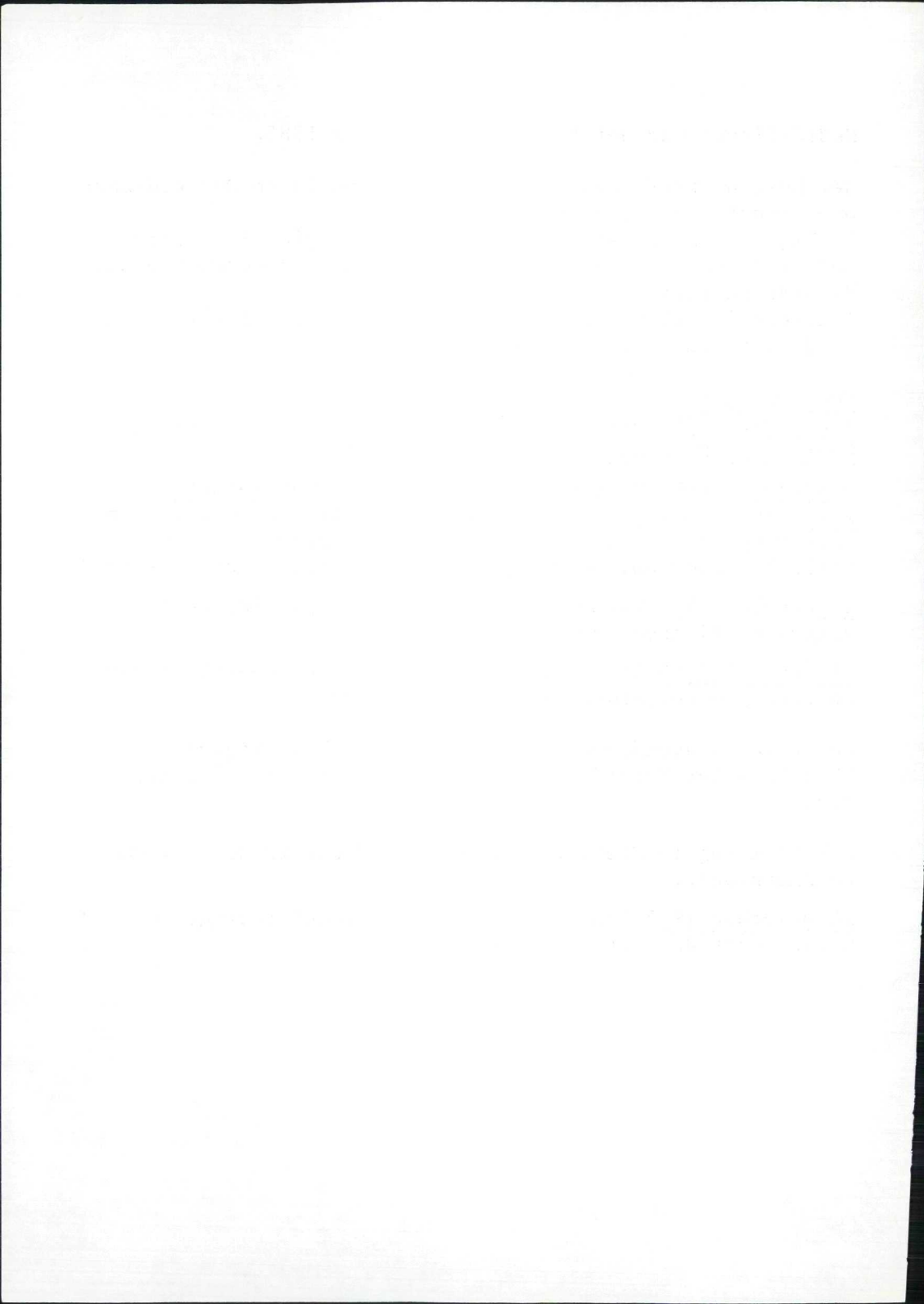
3 december 1985 Werkgroep Genéalogie. Bespreking familiegegevens. Plannen voor expositie.

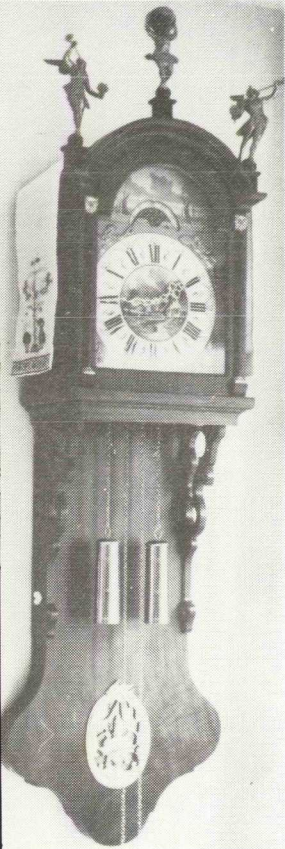
14 januari 1986 Over oude kaarten van onze Gemeente Soest, en over grondeigendom in vroegere tijden.

De volgende avonden worden aangekondigd bij uitgave van "Van Zoys tot Soest" 6de jaargang nr. 3 circa 1 januari a.s.

A W N lezing in Flehite: Aanvang 20.00 uur in het museum te Amersfoort.

26 november 1985 "Vakmanschap in vuursteen" lezing, te houden door de Heer J. Beuker.

EEN VRIESCHE HANGKLOK OP ZES GULDEN
uit een notariële acte van 1826

Frans Pen, notaris, komt "in den jare 1826, den 13de dag der maand Juni te tien ure voormiddag" naar de boerderij "Het Klooster".

"Op het Erf, genaamd "Het Klooster", door den overledenen bewoond geweest, en in welke boerenwoning dezelve beide zijn gestorven, te weten Aart Jans van Klooster in den jare 1822 en Jannetje Anthonisse van Logtstein op den 23e maart 1825."

Daar zijn de kinderen van Aart Janse van Klooster en Jannetje Anthonisse van Logtstein bijeen, als erfgenamen van de gemene boedel en nalatenschap van hun overleden ouders. Er zal worden overgegaan tot inventarisatie en beschrijving van "de Boerderijgereedschappen en Vee-Huiscieraad en Inboedel-Klederen-Linnen-gereedgeld, Titels en Papieren, In en Uitschulden en in het algemeen van alle roerende goederen, welke tot de gemene Boedel en Nalatenschap van wijlen hunne Ouders voornoemd behooren, zodanig dezelve zich op het Overlijden van de Langstlevende hebben bevonden."

De lijst van geïntariseerde goederen geeft een duidelijke omschrijving van alles wat er op een boerderij zo'n 150 jaar geleden aanwezig was, zowel in de woonvertrekken als in de bedrijfsruimten.

Deze lijst, zoals in de acte opgenomen, laten wij hieronder volgen:

In het Voorhuis hebbende het Ligt en Inkomen aan de Zuidzijde

Een Bed Peuluw, Twee Kussens drie Wolledekens, twee Slaaplakens,
Twee Saaye gordijnen en Val begroot op Vijftig Gulden zegge f 50,-

Een Vriesche Hangklok op Zes gulden	6,-
Een dito dito op Tien Gulden	10,-
Een Glaze Kast met diverse Porceleine Schotels en Theegoed in hetzelfde en Zeven Kommen op dezelve op Vijftewintig gulden	25,-
Een Eike Houte Kabinet op Zesendertig gulden	36,-
Een dito dito Kleerkast met een Delfsch Stel op Vijf gulden	5,-
Een Spiegel met een bruine Lijst op drie gulden	3,-
Een dito met een dito op Twee gulden	2,-
Een Eike Houte Latafel op Zes gulden	6,-
Een dito dito Kleerkast en Stel op Zeven gulden	7,-
Een Ronde, Een Ovale en twee Kleine Vierkante tavels op Zeven gulden	7,-
Zestien matte Stoelen op acht Gulden	8,-
Een Authaar Kastje op Een Gulden	1,-
Vijftewintig Schilderijtjes op Zeven Gulden	7,-
Zeventig Schotels en Borden Kommen enz. op achttien gulden	18,-
Een Kopere Koffykan op Twee gulden	2,-
Twee IJzere Halen Tang, asschop Blaaspijp haalboom en IJzere haak op Drie Gulden	3,-
Vier blikke Lampen en Olykan op Een gulden	1,-

In de Kamer aan de Oostzijde

Een Bed Peuluw Twee Kussens twee dekens twee Slaaplakens en twee gordynen en val op Twintig gulden	20,-
Een dito dito op Twintig gulden	20,-
Een Schilderij op vijftig cents	0,50

Op de Opkamer

Een Spekkist en Kleerkast op drie gulden	3,-
Een Spinnewiel en Haspel op Twee gulden	2,-
Een Spiegel op Een gulden	1,-
Twee Stoelkussens op Een Gulden Vijftig Cents	1,50
Een Vijzel en Stamper op Een gulden vijftig Cents	1,50
Een Kaasvat op vijftig Cents	0,50

In de Kelderkamer

Een Beddepan op Een Gulden Vijftig Cents	1,50
--	------

In De Geut

Een Groote IJzere Pot en Deksel en Vier kleinere dito op Tien Gulden	10,-
Twee tinne Schotels op Vijf Gulden	5,-
Een Groote Kopere Schenkketel en Vier kleinere dito op Tien Gulden	10,-
Een Melkkarn en tree op Zes gulden	6,-
Een Vatebank met eenige aarde Potten en Pannen op Drie gulden	3,-
Twee Provisiekastjes op Drie gulden	3,-
Een Eeijerrik en Zes Kruiken op Dertig Cents	0,30

In de Kelder

Zesendertig roompotten op Tien gulden	10,-
---------------------------------------	------

In het Karnhuis

Een Melkkarn tree en Twee meikstoppen op Zesgulden	6,-
Eenige tonnen en tobben op Drie Gulden	3,-

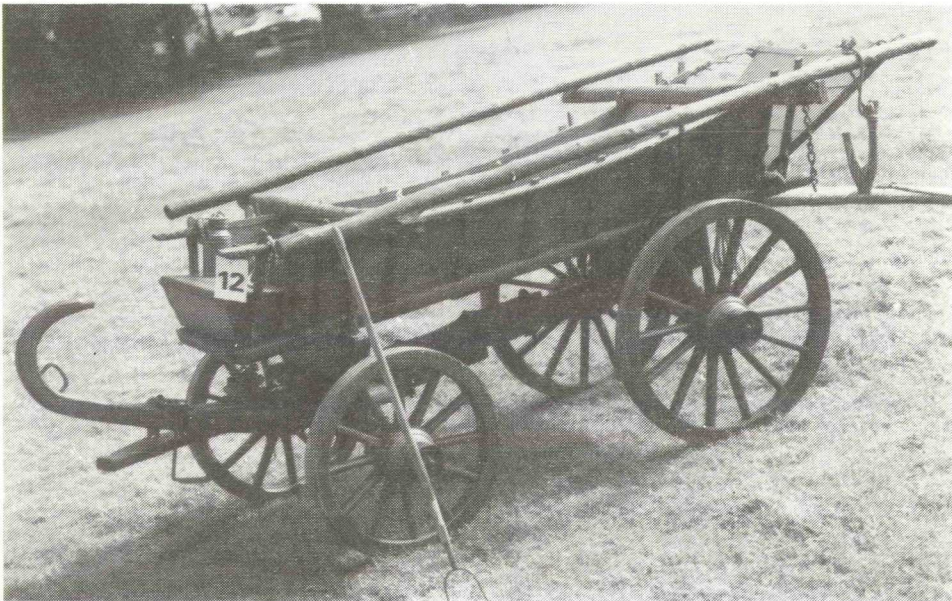
Een Baktrog op Een gulden Vijftig Cents	1,50
Een Groote Waschtob op Twee gulden	2,-
Boterschalen gewigten en Temissen op Een gulden	1,-
Tien Water Emmers op Tien gulden	10,-
Twee melkjukken op Een Gulden	1,-
Twee Schragen Gieter Broodstikker Pannekoekspan en hangijzer op Twee gulden	2,-
Houte borden op Vijfentwintig Cents	0,25
Zes Stoven op Een gulden Vijfenzeventig Cents	1,75

Op de Zolder

Veertig Zakken op Twintig gulden	20,-
Een Sprei en Drie dekken op Zes Gulden	6,-
Drie Koornzigten en Vier mathaken op Drie gulden	3,-
Een Stoel en Loopwagen op Een gulden	1,-
Oud IJzer op Zeven gulden	7,-
Gedorste Rogge op Honderd Twintig Gulden	120,-
Dito Boekwijt op Honderd gulden	100,-
Drie haarspitten en Hamers op Twee gulden	2,-

In het Agterhuis

Een zwarbonte Koe op Vierenvijftig Gulden	54,-
Een dito dito op Zevenenvijftig gulden	57,-
Een dito dito op Zestig gulden	60,-
Een dito dito op Zestig gulden	60,-
Een dito dito op Zestig gulden	60,-
Een dito dito op Vijftig gulden	50,-
Een dito dito op Zesenzestig gulden	66,-
Een dito dito op Zestig gulden	60,-

De boerenwagen met kromme dissel

Een dito dito op Zeventig gulden	70,-
Een dito dito op Zestig gulden	60,-
Een dito dito op Zesenzestig gulden	66,-
Een dito dito op Zestig gulden	60,-
Een dito dito op Zesenzestig gulden	66,-
Een dito dito op Zeventig gulden	70,-
Een dito dito op Vijftig gulden	50,-
Een dito dito op Zeventig gulden	70,-
Een dito dito op Achtenveertig gulden	48,-
Een Zwartbonte Vaars op Achtenveertig gulden	48,-
Een dito dito op dertig gulden	30,-
Een dito dito op Vijfenveertig gulden	45,-
Een Zwartbonte Vaars op Drieëndertig Gulden	33,-
Een dito dito op Zesendertig Gulden	36,-
Zes Pinken op Vijfzeventig gulden	75,-
Twee Kalven op Zes gulden	6,-
Een Bruin Paard op Vijfzeventig gulden	75,-
Een dito dito op Zesenegentig gulden	96,-
Een Zwarte dito op tachtig gulden	80,-
Een dito dito op vierentachtig gulden	84,-
Vijf Vette Varkens op Honderd Vijfentwintig gulden	125,-
Twee Voederzeuningen Een Treezeuning Drankton en meelton op Tien gulden	10,-
Vijf Spaaijen op vijf gulden	5,-
Zes Greepen op Vier Gulden	4,-
Tien Vorken op Drie gulden	3,-
Zes Hooiharken Vier Vlegels en Drie Rijven op Een Gulden	1,-
Een Wanmolen op Zeven gulden	7,-
Twee Snijbanken met messen op Tien Gulden	10,-
Een Kortkist op Twee gulden	2,-
Zes Zeven een Zaadvat op Zes gulden	6,-
Drie aardappelhakken Twee Tuinharken en Schoffel op Twee gulden	2,-
Twee Bergaven en Stoel op drie gulden	3,-
Drie Plaghakken op Drie Gulden	3,-
Twee agter en Twee Voorwagentouwen Vijf Bindzeelen en Eenige oude touwen divers op Twee gulden	2,-
Een oud Amertsfoortsche Schepel Spint en half spint en Veertien Botertonnen op Twintig Gulden	20,-
Hiep Bijl Hamer timmergereedschap en Ploegveter op Zes Gulden	6,-
Twee Sloothaken en Mesthaken en Schoeffelmessen op Drie Gulden	3,-

Op de Hilt

Een Bed Peuluw Twee Kussens twee lakens en Twee dekens op vijftien gulden	15,-
Een dito dito als voren op vijftien gulden	15,-

In de Wagenloots

Een beslagen Wagen op Zeventig Gulden	70,-
Een Blokrade dito op Vijftig Gulden	50,-
Een dito dito op Twintig gulden	20,-
Een dito dito op Twintig gulden	20,-
Een dito dito op Veertien gulden	14,-
Een Rijkar op Vijfentwintig gulden	25,-
Een Kruiwagen op Drie gulden	3,-
Een Ploeg op Zestien gulden	16,-
Een dito op Dertig gulden	30,-
Een grote Eeg op acht Gulden	8,-

Vier Kleine dito en Slee op Veertien gulden	14,-
Een Doorrijder op Vier Gulden	4,-
Vier Nieuwe Raden op Tweeëndertig gulden	32,-
Een bergleer op Vijf Gulden	5,-
Drie Kleine Leeren op Drie gulden	3,-
Planken en Latten op Acht Gulden	8,-
Vier Span Wagen en Ploegtuigen op Veertien gulden	14,-
Turf op Veertien Gulden	14,-
Eenige Oude Palen Planken Estrikken en andere rommeling op Tien Gulden	10,-

In de Varkensschuur

Een Stampbak en drankton op Vier gulden	4,-
---	-----

Op de Werf

In de Hooiberg een Partij Ongedorste Rog op Honderd gulden	100,-
Een Restant Hooi op Veertien gulden	14,-
Stroo op Veertien gulden	14,-
Drie Boomen op achttien gulden	18,-
Brandhout of Twintig gulden	20,-
Hekken op Drie gulden	3,-
Een Slijpsteen op vijf gulden	5,-
Eenige Palen en Posten op Twintig gulden	20,-
Eenige Korven Bijenvellen en Bijengereedschappen op Twintig gulden	20,-
Een Vaalt mest op Honderd gulden	100,-
De te Veld Staande Rogge op Tweehonderd Gulden	200,-

Voorraad van Levensmiddelen

Spek op Tien Gulden	10,-
---------------------	------

Vet, Vleesch en Worst op Vijftig gulden	50,-
Aardappelen op Vierenvijftig gulden	54,-

Totaal Eene Somma van Drieduizend Vierhonderdtwee en Vijftig Gulden Dertig Cents zegge f 3452,30

Verder wordt vermeld dat de "Klederen der overledenen" reeds zijn verdeeld, evenals het "ongemunt Goud en Zilver" en het aanwezige Kasgeld ad f 2186,-.

*Een dets dets op Tienoverstig Gulden
 Ses Ruken op Vyfentrentig gulden
 Twee haaien op Ses gulden
 Een Braun Sward op Tjienzeventig gulden
 Een dets dets op Tienogentig gulden*

Fragment uit de acte

Boerderij „Het Klooster”

Uit de "Titels en Papieren" blijkt dat de "Boere Hofstede genaamd het Klooster" bestond uit "Een Boerewoning en bijbehorende gebouwen, mitsgaders Eenendertig Bunders Vijfenveertig Roeden Tweenezestig Ellen of Zesendertig morgen Vijfhonderd Eenentachtig Roeden (oude maat)." Zeer waarschijnlijk wel de grootste boerderij van Soest. De Boerderij "Het Klooster" is nog gelegen Eemstraat 16 bij de Oude Kerk, en ontleent zijn naam aan het Klooster "Mariënburg" dat daar in de middeleeuwen (1400-1600) was gevestigd. De boerderij staat op de monumentenlijst.

BLADZIJDEN UIT MIJN JONGE LEVEN (III)

door J.M. Bredée

MIJN SCHOOLJAREN VAN MIJN ELFDEN TOT VIJFTIENJARIGEN LEEFTIJD

Met hoeveel spanning werden de dingen, die nu zouden gebeuren, te voren besproken, hoe werd ons uitgelegd, welken weg wij te nemen hadden, ik hoor het nog van den schoenmaker zeggen, "en nu nemen jelui de Dennenlaan, die komt vlak bij Nieuw Baarn uit".

*Mendrik Dne de
Cornelis
Bredée*

Handteekeningen van 15 Nov. 1872.

Op de school waar wij tot dit oogenblik waren, gingen slechts kinderen van boeren en daglooners, nu zouden wij jongeheeren om ons heen hebben.

Daarom gingen wij den eersten morgen met een beschroomd gemoed schoolwaarts. Wij deden onzen intocht in den tempel, waar zou worden voortgebouwd op het elementaire onderwijs van de lagere school, dat wij te Soest hadden opgedaan, en hiermee zouden wij later door het leven moeten gaan.

De jongens van het internaat hadden ons, boertjes, al dadelijk in de gaten. Wij voelden dan ook weldra aan den lijve, wat dat groenloopen beteekende.

Lazarusberg.

Na schooltijd werden wij dan ook op alle mogelijke wijze geëxploiteerd. Wij moesten voor de heeren in Baarn appels, peren, snoepgoed, ja wat niet al gaan kopen.

Hadden de heeren geen centen meer, dan werden wij geordonneerd spijkers en oudroest met hen te zoeken, onze tasch hiermee te vullen en met deze zware vracht beladen, dat metaal te Soest voor hen te verkopen, opdat de heeren materiaal kregen om hun snoeplust te bevredigen.

Kunstjes werden er met ons uitgehaald. Op de speelplaats werden voor ons novitii-gaten in het zand gegraven, zoo diep, dat onze hals precies bij de oppervlakte kwam, onze armen werden, opdat wij ons niet bewegen konden, mee begraven, en nadat flink aangestampt was geworden, jubelde en sprong de lieve jeugd om onze hoofden heen.

Hoewel wij zeer getart en geplaagd werden, zijn wij nimmer valsch of gemeen behandeld geworden.

Dit groenloopen heeft aan onze vorming geen kwaad gedaan. Zoo moesten wij Hollandsche jongens worden, wij, die steeds aan moeders pappot hadden gezeten.

Op het bord was dien eersten morgen met krijt geschreven: "By doing nothing we learn to do ill".

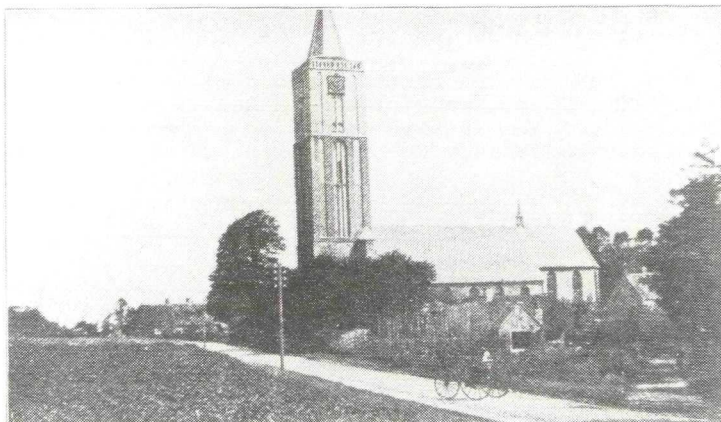
Wat zou dat wel beteekenen?

Vele uren werden gewijd aan het onderricht in de moderne talen. Heelaas, dat ons onvoldoende les werd gegeven in het zuiver schrijven van de Nederlandsche taal.

Ik persoonlijk heb dat gemis later zeer gevoeld en betreurd.

Geschiedenis, aardrijkskunde en taalstudie behoorden tot mijn lievelingsvakken, ook wel algebra.

Maar het onderricht in de meetkunde ging boven mijn hoofd heen, doordat ik in een klas werd geplaatst, die mij vooruit was. Ik bleef in dit vak een breke-been.

Hervormde Kerk
te Soest.

De onderwijzers hadden van de jongens nog al te lijden, zoodat er in die vier jaren dat ik daar ter schole ging, nogal afwisseling van personeel was. Onder de jongens van het internaat waren er van 18 tot 19 jaar toe. En men weet, dat de jongens die op een kostschool gestuurd worden, nu niet altijd de makste zijn. De ondermeesters of secondanten, zooals hun eigenlijke naam was, moesten evengoed groenloopen als de scholieren, maar dan bij enkele gelegenheden. B.v. als het flink gesneeuwd had, was het gebruik, deze heeren flink toe te takelen. Nog

zie ik dien krullenbol, die zijn lokken met eiwit zoo keurig verzorgde, geheel begraven in de sneeuw in den tuin daar liggen, omringd van een jubelende jongensschaar.

Hoe prachtig kon een dezer onderwijzers verzen reciteeren. "De Kleine Savoyaard", vertaald door J.J.L. ten Kate, hoor ik hem nu nog declameeren. De school was onder die voordracht geheel oor en in verrukking.

Toen de groentijd voorbij was, waren de vrije uren voor ons heerlijke tijden. Hoe speelden, hoe stoeiden, hoe vochten wij. Mijn kleeren moesten het nog al eens ontgelden. Ik herinner mij, dat ik staande met mijn beenen om het schoolhek geslagen, door een jongen aan mijn broekspijp werd getrokken, waardoor dat kleedingstuk van beneden tot boven scheurde. Ik werd in de naaikamer gebracht en nam met schaamte plaats, sans culotte, onder de tafel, begluurd door spottende jongensblikken, terwijl de naaijuffer mijn broek herstelde.

Het zandgat, achter het schoolterrein gelegen, zou ook kunnen getuigen van onze guitenstreken en Indiaantje-spelen, evenals het kerkhof, dat onmiddellijk aan onze speelplaats grensde. Hoe stoeiden en dardelden wij vaak over de graven, wij, die niet konden gelooven, dat voor ons ook eenmaal een groeve der vertering zou gedolven worden.

Ik weet wel, toen ik daarover nadacht, ik stellig geloofde, dat ik nooit zou en kon sterven. Zoo was het volle, rijke leven in ons.

Onze instituteur, de heer Koning, was meer gevreesd dan geliefd. Die stevige, gedrongen gestalte boezemde ontzag in. Hij was geen man met wien men kon sollen. Wie eenmaal een klap met zijn pootige handen had gehad, paste op voor een herhaling, want de sporen van de keurig verzorgde, lange nagels, bleven daarna langen tijd zichtbaar. Maar ik mag dit niet te sterk accentueeren, want op veel kostscholen zal het wel erger zijn toegegaan.

Om discipline onder zulke jongens te houden, hiervoor is een strenge hand noodig.

Daar onze weg ons des avonds door een donker bosch en verder langs een eenzamen landweg leidde, vooral des winters, meenden onze ouders, ons kinderen van elf jaar, te doen afhalen, te meer daar verteld werd, dat er zich wel eens vreemd volk op dezen weg ophield.

Wij hebben nimmer een aanranding te verduren gehad, behalve dat wij eenmaal door halfdronken boeren, tijdens de kermis te Soest, met messen zijn nagezeten; wat zou men ons jongens ook doen, er was toch niets te halen?

Een tuinman te Soestdijk wonende, werd gehuurd om ons op onze heenreis te begeleiden. Zijn naam is mij niet meer bekend, maar wel zijn bijnaam. Hij was een korte, gedrongen figuur, die flink kon marcheerren, hij stapte zeer hard, om welke eigenschap hij door ons "Van Stapperen" werd genoemd. Laat het de eerste paar weken geweest zijn, dat hij ons geheel van school kwam afhalen, hetgeen wij ook niet wilden, daar wij niet den naam wilden hebben, dat wij niet zonder geleide durfden loopen, zoo kwam hij spoedig hoe langer hoe later.

Dezen man hebben wij nog al eens beetgenomen, en wij waren op zijn gezelschap niet bijzonder gesteld, hoewel hij ons niets in den weg had gelegd. Zijn bijzijn vonden wij lastig, wij zeurden thuis dan ook zoo lang, dat wij van zijn persoon verlost werden. Alleen waren wij immers meer vrij. Vrees om in het donker te loopen, kenden wij niet meer.

Op dezen langen weg naar huis van vijf kwartier ruim, hebben wij bijna nooit een menschelijk wezen ontmoet. Hoe kenden wij precies in het duister de plaats, waar men moest oppassen voor de wortels der boomen op onzen weg, hoe wisten wij op den stap, waar wij onzen draai moesten nemen, in dit nachtelijk donker. Om ons heen zagen wij niets, geen

Lieve Johanna

Daar ik u zoo de eerste maal
 schryf ~~te~~ en dat nog wel op
 ure 19 vrydag zal ik het
 nu tens doen ik schryf net
 Jes met waar ik welleseten is
 met u vrydag en loof
 old gy nog vele jaren moogt
 leren Het huis van kenen ~~sta~~
 thonsielob is verbrand en er is
 geen water by geweest toen zy
 en by 1 vamen lag het in den
~~my hebben en~~ my hebben
 geen meld meer met wesen
 ik met niet meer allen
 se jongens typ van school ^{veer}
 De meesten ~~te~~ nog over de 106
 jongens school zien eeten met
 madrolog te het school ge
 vrent en nu heeft de niet
 ten negen kinderen school
 nu moet ik eindigen

en ik voem my ure
 lief hebben de zoon Pilbara

12 February 1872

hand voor onze oogen, alleen als wij naar boven keken, zagen wij een streep licht. Mochten wij wel eens een enkele maal gestruikeld zijn, door onoplettendheid, of gevallen, ik herinner mij, dat het ook maar éénmaal gebeurd is bij Willem, dat hij tot aan den hals, midden in een breede sloot terecht kwam; over het geheel genomen kwam alles goed terecht.

Minder prettig was het voor mij, als ik, toen Willem verplaatst werd op de meisjes-kostschool te Soestdijk en Piet Romijn thuis moest blijven, als hij niet loopen kon door de wintervoeten, waaraan hij nogal eens leed, dezen eenzamen weg alleen moest maken.

Dan kon het wel eens griezelig zijn zoo alleen in dat bosch bij onweer, als het door het felle weerlicht als in vlam werd gezet, of als de doodsche stilte verbroken werd door het een of ander geluid, veroorzaakt door het vallen van een tak, het gekras van een uil of iets dergelijks, dan passeerde ik met versnelden pas het spookhuis, even voor de Teut, en zag wat schuw uit, of het zwevende licht langs den Eng zou komen.

Van school weggebleven, of geschoft, zooals dat in onze streek genoemd werd, hebben wij maar zelden.

Ik herinner mij, dat het, en dan nog in het laatste schooljaar, maar enkele Zaterdag gebeurd is, dat wij die stoutigheid hebben uitgehaald. Hiervoor bestonden twee redenen. De eerste was dat de jaartallen; wij hadden 's Zaterdag's morgens "Algemeene Geschiedenis"; er niet zoo vast inzaten, en de tweede, dat of het "Boschje" aan de Nieuwesteeg of het "Bosch met makke kastanjes" ons meer aantrok.

Dit bosch (het bestaat nu niet meer) werd als de kastanjes rijp waren, zorgvuldig bewaakt, maar wij jongens wisten ze met den noodigen tact wel te bereiken, al werden wij wel eens nagezet door een boschwachter, dien wij echter veel te vlug waren. Als hinden konden wij loopen. Over het algemeen konden wij het onder elkaar goed vinden. Eenmaal was de vrede verstoord. Piet en ik, over wat weet ik niet meer, kregen verschil. Ik liep hem in het bosch na en kreeg hem te pakken. Wat er verder gebeurde als twee jongens over den grond lagen te rollen, is te begrijpen.

Maar ik heb het nooit kunnen begrijpen, dat ik hem zoo toegetakeld had, toen ik hem bij ons in huis, vergezeld van de dienstbode, zag binnenkomen.

Wij waren dien dag, het was een Zaterdag, een dag met een halven schooltijd dus, een ieder zijns weegs gegaan.

Wat schrikte ik, toen ik daar zijn voorhoofd vol krassen en wondjes zag.

"De dokter zei: "Mijnheer Bredée moest maar eens zien, hoe Johan Piet toegetakeld heeft" redeneerde de meid.

Vader was juist aan het vleesch snijden. Zijn antwoord liet zich dan ook niet lang wachten, met het gevolg, dat zijn oudste pand met verhuild gezicht achter de keukendeur moest vertoeven, terwijl de overige familie hun diner ging nuttigen.

Den volgenden morgen was Piet in de kerk, maar gedurende den ganschen dienst hield hij zijn hand op het voorhoofd, dat bijzonder gehavend was. Hij had zijn plaats in de familiebank vlak tegenover de onze.

Ik had dus gelegenheid over het geval te mediteeren. Zoo wisselden lief en leed in ons jongensleven af. Hoe heerlijk onze schooltijd ook was, zoo vonden wij, jongens, de vacantieweeken een verruklijken tijd.

Dan droomden, dan hoopten wij niet meer, dat de school mocht afbranden en al haar meesters naar de nieuwe wereld verhuizen; wij genoten maar in het heden, wij waren vrij. Wij jubelden:

Vive la vacance!
 Le maître à la potence,
 Le sous-maître crucifié,
 Et les élèves en liberté.

De boeken werden aan kant gezet, behalve in de laatste week, daar wij toch wat huiswerk moesten maken.

Ons vischgerei werd opgezocht en wij vertoefden aan de oevers van den Eem, of wij damden slooten af en schepten het water uit, om de daarin voorhanden paling te bemachtigen.

In de kerstvacantie werden de schaatsen opgezocht, en in dien tijd was er dan veelal ijs, waarop wij ons wel eens te vlug waagden, hoewel wij nooit goed leerden schaatsenrijden.

Onze moeder wilde niet, dat wij dit leerden in de jaren, die hiervoor aangewezen zijn.

In later tijd krijgt een jongen van 14 of 15 jaar de vaardigheid in den regel niet gauw of zeer moeilijk te pakken.

Maar wij vermaakten ons toch op het ijs. Op een guren avond, het vroom, dat het kraakte, viel op eenmaal een breede sloot met bomijs krakend in. Wij tot aan onze heupen nat. Toen wij thuiskwamen, gingen onze ouders juist op visite, dat voor ons een uitkomst was. Wij mochten opblijven. De kleeren zouden in de warme kamer van zelf wel drogen. Wij jongens namen het geval niet zoo ernstig op.

Lieve Johan Brierlé
 Ik wensch u veel geluk en zeg u aan uwe
 geboortedag, dat al myn nog vele jaren samen
 willen leven. Nu moet ik indruygen myn aan-
 denzynst, want al het werk is veranderd en nu
 moet ik naar bed. Nog een u lief heb ik de hoort
 Hendrik Willem Bodee

Brief van 15 Febr. 1875.

Zochten wij ons heil niet in de weilanden achter ons huis, dan waren wij dikwijls te vinden in de "zandgaten" op den Eng, waar wij "roovertje" speelden.

Den ganschen lieven dag genoten wij in deze vacantiedagen, als wij niet logeerden in Amersfoort bij de ooms en de tantes, in bosch en veld, bij de rivier of in het duin. Aan afwisseling toch ontbrak het in deze heerlijke landouw niet.

Ik mag niet verzwijgen, dat vader ons in dien tijd ook aan het werk zette. Wij moesten den tuin opharken, gras snijden voor de geit, erwten plukken en doppen en wat dies meer zij. Maar deze jaren, waren ons toch onvergeetlijk schoone jaren. Met hoeveel dankbaarheid zie ik op dien tijd terug, rijkbevoorrecht kind als ik was. Hoe mist een stadskind de weelde, die ik met zoo volle teugen heb genoten.

"Maar, jongens, bennen jelui nog niet uut-e-leerd," herhaalde Toon de Beer, daar wij dagelijks zijn huis voorbij gingen zoo vier jaar lang. "Ja Toon, morgen zie je me voor het laatst met mijn schooltasch." Met weemoed heb ik afscheid genomen van mijn lieve school en makkers. Hoe weinig heb ik vermoed, dat dit een afscheid voor het leven was. Met geen enkelen toch heeft mijn leven zich gekruist. Nimmer heb ik één der jongens wêergezien. Een schoon tijdperk was in mijn leven gesloten.

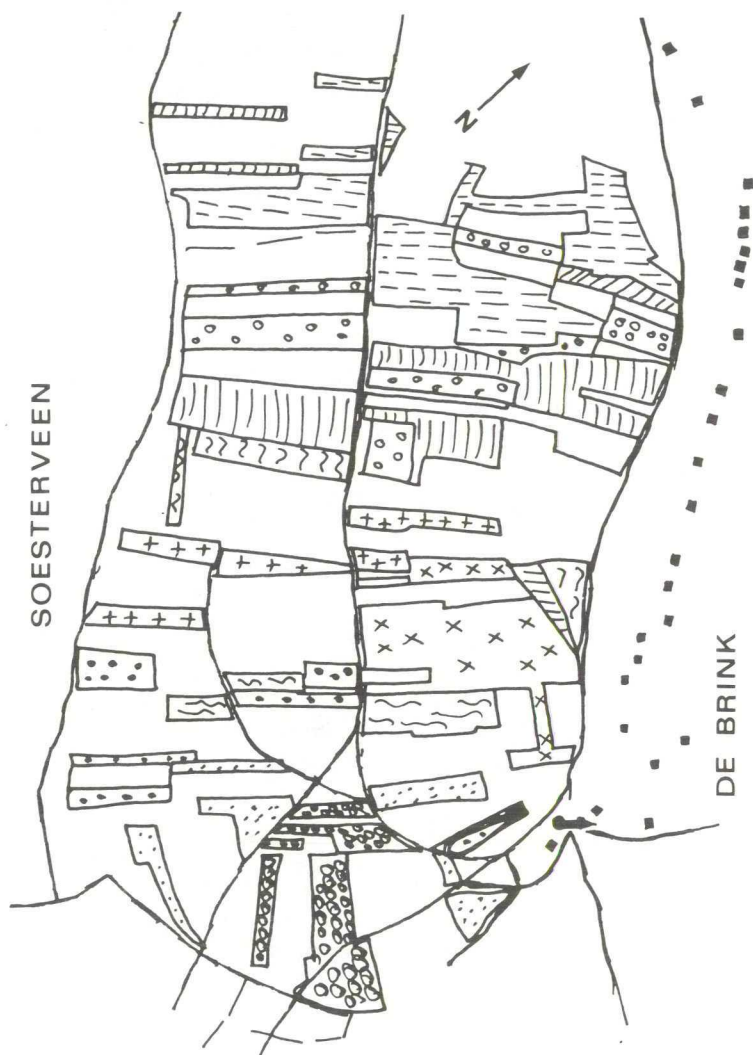
DE PERCELERING OP DE SOESTER ENG

door P.H. Veen

De Soester Eng ligt als een banaan in de Soester dorpskom. Het oude akkergebied vervulde in het verleden een essentiële schakel in de agrarische bedrijfshuishoudingen. Dit artikel gaat nader in op de aanwezige perceelsvormen op de Soester Eng. Perceelsvormen leggen getuigenis af van de ontginning van een gebied en de latere lotgevallen. In dit artikel fungeren als aangrijpingspunten: de ontstaansgeschiedenis van de Soester Eng; de bezitsverhoudingen op de Eng rond 1800; de bezitssituatie rond 1980. Tot slot willen we nog een suggestie doen t.a.v. de perceelsmarkeringen.

Ontstaan Soester Eng

In 1952 legden Hofstee en Vlam de grondslag van een methodologie van perceelsvormen in ons land. Al eerder waren de Duitsers ons hierin voor gegaan. Hofstee en Vlam onderscheidden onder meer de strokenverkeveling zonder bewoning op de kavels. De esachtige (= engachtige) verkeveling behoort tot deze categorie en bestaat uit een groot aantal reepvormige percelen, die hetzij in een soort mozaïek (meerstrepige es), hetzij in een eenvoudig patroon (éénstrepige es) bijeenliggen en die in eigendom en gebruik zijn bij de z.g. geërfdén. Hofstee en Vlam beschouwen de verkeveling van de engén als één van de uitingen van de overgang van een familiale dorpsgemeenschap naar een meer maatschappelijke organisatie op territoriale grondslag. Gottschalk is van mening dat bij de stichting van de hofhorige hoeven (rond het jaar 1000) volgens het vooropgestelde plan aan elke hoeve een strook grond op de Eng werd toegewezen, die tegenover de boerderij gelegen was (afb. 0). Op een luchtfoto van de Eng uit 1947 is de strookvormige structuur van de percelen goed te herkennen. De richting van de percelen loopt in ZW-NO-richting en sluit aan op de boerderijstrook langs de Lange Brinkweg. Men spreekt in dit geval van een éénstrepige esverkeveling. De strepen zijn in dit geval dus de percelen die alle in één richting liggen. Algemeen wordt aangenomen dat de éénstrepige essen van recentere datum zijn dan de tweestrepige essen. Éénstrepige essen zijn eenvoudiger van opzet en missen de variatie in verschillende perceelsrichtingen. Tweestrepige essen daarentegen vertonen een langere ontwikkelingstijd en geven daardoor een beeld van verschillende perceelsrichtingen. Een aanzet van een tweestrepige esverkeveling is op de luchtfoto van 1947 zichtbaar langs de spoorlijn tussen Molenstraat en Veldweg. De ontwikkeling naar een tweestrepige es komt tot stand door verervingen en eigendomsoverdrachten. Men zou kunnen stellen dat op de Soester Eng dit proces naar een tweestrepige es wel op gang gekomen is, maar in een beginstadium is blijven steken.

Landbezit van enkele "bouwmannen" in Soest in 1832.
Naar de kadastrale legger en kaart.

	Wilhelmus van Logtenstein		Hendrik van het Klooster
	Wouter Jansz. van Logtenstein		Weduwe Pieter Schouten
	De erven Anthony van Logtenstein		Pieter Janse Hilhorst
	Anthony Helmusje van Logtenstein		Geurt Janse Hilhorst
	Aart Wantenaar		De Weduwe Stoutenburg
	Anthony van het Klooster		

Situatie rond 1800

 Binnen de vakgroep Historische Geografie van de Rijksuniversiteit te Utrecht is enkele jaren geleden een onderzoek verricht naar de kadastrale eigendomssituaties rond dorpen langs de Utrechtse Heuvelrug en het Gooi.

Afb. 1 toont de situatie op de Soester Eng in 1832. In die tijd liggen de percelen op de Soester Eng voor een groot deel niet meer keurig tegenover de boerderij. Bij enkele boerderijen is die eenheid er nog wel: vergelijk de ligging van de percelen Anthony van het Klooster, Wilhelmus van Logtenstein, de erven Anthony van Logtenstein en Wouter Jansz. van Logtenstein.

Pieter Janse Hilhorst was toen blijkbaar de halve lengte van de strook op de Eng reeds kwijtgeraakt.

De overige grond op de Soester Eng zal voor een groot deel niet in handen geweest zijn van de tegenover liggende boerderijen, maar van boeren elders uit Soest.

Terzijde wil ik opmerken dat Wilhelmus van Logtenstein en Anthony van het Klooster in 1832 een complete strook grond bezaten vanaf de Eem tot in het Soesterveen.

Deze stroken gaan terug tot de opdeling van de gronden in de vroege Middeleeuwen.

Uit de ligging van de stroken is een percelering op de Eng in ZW-NO-richting goed verklaarbaar.

Interessant blijft intussen de tweestrepige aanzet tussen de Molenweg en de Veldweg. De eigendomssituatie rond 1800 geeft nog weinig aanleiding tot deze afwijking. Helaas ontbreken luchtfoto's uit die tijd, zodat een afdoend oordeel niet mogelijk is. Het is gewenst om met name de eigendomssituatie van de gronden van Pieter Janse Hilhorst na 1832 nog eens na te gaan, zodat een verklaring kan worden gevonden voor een draaiing van een deel van zijn percelen na 1832.

Situatie rond 1980

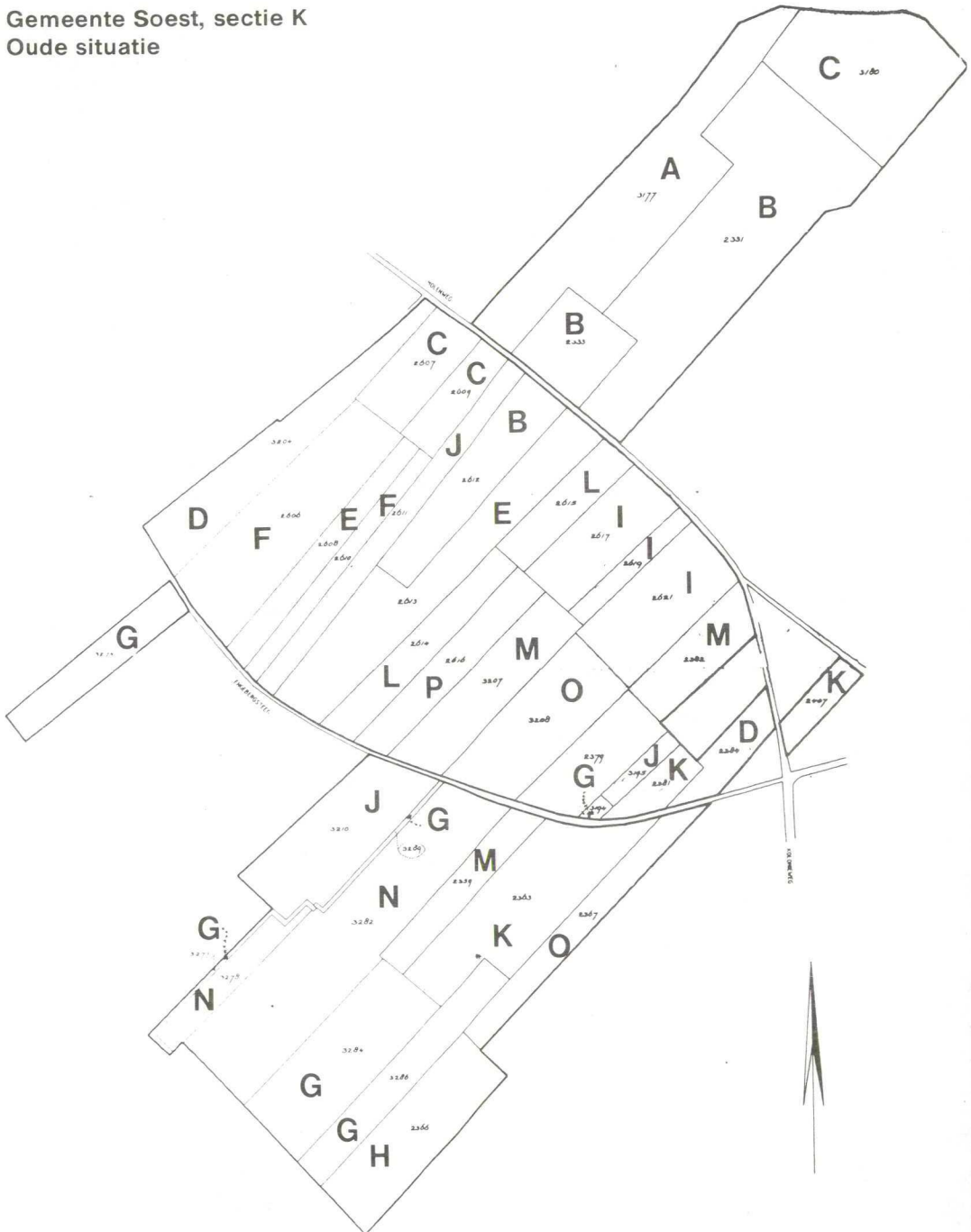

 Sinds de Tweede Wereldoorlog is het agrarisch deel van de Soester Eng teruggelopen tot ongeveer 100 ha. Het deel rond de Dalweg zal in de toekomst ook z'n agrarische functie verliezen, zodat uiteindelijk een Soester Eng resteert van ongeveer 70 ha (rapport De Soester Eng). Een deel van deze Eng is verleden jaar herverkaveld (afb. 2 en 3). Door aaneensluiting van eigendommen zijn grotere percelen ontstaan. In grote lijnen is hierbij de éénstrepige esverkavelingsstructuur gevolgd. Rond het Enghenbergje is men hiervan afgeweken en is een meer blokvormige verkaveling ontstaan. Historisch gezien is dit wel te betreuren.

Desondanks zal dit deel van de Soester Eng een blijvend monument zijn van de Soester agrarische geschiedenis.

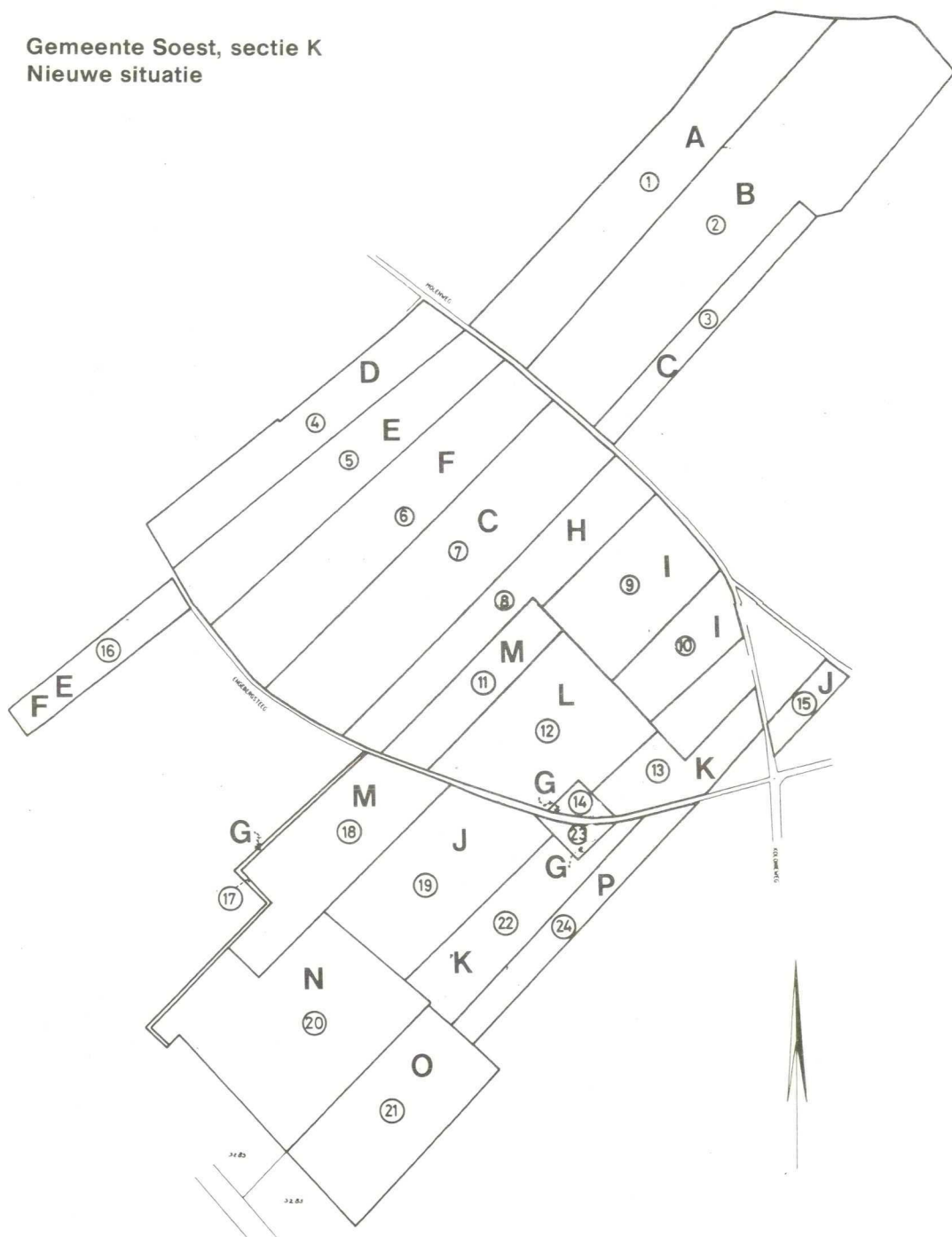
Perceelsmarkeringen

 Na de herverkaveling verleden jaar zijn de vele grote zwerfkeien, die als grensstenen van de percelen fungeren verdwenen. Daar voor in de plaats ziet men nu op de Eng blokken beton, puin, palen, etc. Dezerzijds wordt er voor gepleit de oude zwerfkeien weer in ere te herstellen. Zo hier en daar in Soest - bijv. op de Vlasakkers en in de zanderijen - liggen nog genoeg keien om de Engpercelen te markeren. Wellicht een taak voor de Historische Vereniging en de gemeente om met het herstel van het Enghenbergje ook de grensstenen in ere te herstellen.

Gemeente Soest, sectie K
Oude situatie

Gemeente Soest, sectie K
Nieuwe situatie

Literatuur

- M.K.E. Gottschalk : Historisch-geografische ontwikkelingen in en om Soest
 Landinrichtingsdienst : Verkavelingssituaties gemeente Soest sectie K
 Rijksuniversiteit Utrecht: Rapport Ontstaan dorpen langs de Utrechtse Heuvelrug en het Gooi
 Werkgroep Soester Eng : De Soester Eng
 E.W. Hofstee en A.W. Vlam: Opmerkingen over de ontwikkeling van de perceelsvormen in Nederland

HET SLANGENBOSJE

door Hans Kraal

Met de grootste fantasie kan je het eigenlijk geen bos noemen. Het is meer een verzameling dunne en dikke stammetjes met wat ondergroei, omlijst door een paar smoezelige brede sloten.

En dan vertel ik u over het restant van de tuinen van de vroegere buitenplaats Braamhage, die in de vijftiger jaren werd gesloopt en waar het eerste naoorlogse bejaardencentrum van Soest is verzezen. Het enige wat ons vanaf de grote weg aan het oorspronkelijke Braamhage herinnert, zou het gazon aan de voorkant van het hoofdgebouw kunnen zijn, want dat was er vroeger ook. Aan weerszijden, dus nu bij de Insp. Schreuderlaan en ongeveer tegenover de Anna Paulownalaan, was dik gras omzoomd door een oprijlaan.

Verder is er van het eens zo grote park niet veel meer over dan het Slangebosje. Dit is dus het achterste gedeelte van de tuin, grenzend aan de Noorderweg en aan de voorkant beginnend achter het Verzetsmonument.

Het gehele "landgoed" was bezit van de fam. Iburg die voor en gedeeltelijk in de laatste oorlog enige bemoeienis had met de "Soester", een tweemaal wekelijks verschijnend nieuws- en advertentieblaadje, niet te verwarren met onze huidige "Soester Courant".

Deze familie Iburg liet het park goed onderhouden door tuinlieden in vaste dienst. 's Zomers werd éénmaal per week of per maand - dat weet ik niet zo goed meer - de tuin opgesteld voor het publiek, waarbij er speciale avonden waren voor de lezers van de "Soester".

Onze bekende PVO harmonie speelde dan in een tussen de struiken verborgen muziektent. Als superattractie werd eenmaal per seizoen een groot vuurwerk afgestoken op een open stuk in het bosje.

De bezoekers mochten gebruik maken van enige destijds populair zijnde ontspanningsattributen, zijnde een waterschommel en enige waterfietsen.

De schommel was ergens achter in het bosje en het vermaak bestond daaruit, dat men aan de ene kant van de brede sloot instapte en door een fikse duw van een andere enthousiasteling aan de overkant belandde. Hierbij moest het juiste moment van de afsprong goed berekend worden, anders schommelde je terug en bleef boven het water stilhangen. Met de waterfietsen kon je een hele tocht maken.

De vijvers begonnen reeds voor het gebouw in het genoemde gazon en liepen dan met een boog links om het huis heen en versmalden tot een sloot, die nu nog achter het monument te zien is.

Hier werd het water ook weer breder en mondde uit in de nu nog bestaande gracht, welke loodrecht op de Noorderweg eindigt.

's Winters stelde de heer Iburg deze gracht open voor de schaatsers, waarbij dan gezorgd werd voor een afzetting van rietmatten aan de oostkant, om de koude vrieswind wat te temperen.

De waterfiets

's Avonds werd deze voorziening nog aangevuld met fakkellichten. Het ijs werd continu geveegd door de tuinnensen, die dan nog een extra stuiver verdienden. Ik heb er als kind menig baantje gereden, het was dichtbij en niet zo koud als aan de Eemweg, waar de noord-ooster zo uit de polder blies.

Na het bouwen van het bejaardencentrum werd het Slangebosje verwaarloosd en veranderde in een wildernis en was gemakkelijk toegankelijk voor de jeugd. Ik denk dat in die tijd de naam is ontstaan, gezien het moerasachtige gebied, waar wel eens een ringslangetje te zien was. Toen er in meer recente tijden sprake kwam van bebouwing, is dat eerst verwezenlijkt aan de kant van de Heuvelweg, zodat daar de Ir. Menkolaan ontstond. Er was vroeger een uitgang van het park aan deze Heuvelweg en dit weggetje bestaat nog in de vorm van een gesfalteerd paadje tussen de rij huizen aan de Menkolaan.

Later kwamen er plannen voor verdere huizenbouw rond of in het Slangebosje, hetgeen resulteerde in een eindeloos touwtrekken tussen de bewoners van Braamhage en de gemeente Soest. Men wilde het bosje behouden als wandelgebied voor de bejaarden van Braamhage en ging zelfs zover, dat men met hulp van "Menkolaners" het oerwoudje ging opknappen teneinde het meer als recreatiegebied kenbaar te maken. Men construeerde er zelfs nog een aardig rustiek bruggetje en enkele banken.

Het argument "Recreatieterrein" heb ik destijds een zeer overtrokken omschrijving gevonden, want als ik onze hond er losliet, kwam ik zelden iemand tegen, die daar de benen eens wilde strekken. Wel veel jongelui, die er de boel vernielden en er met bromfietsen aan het crossen waren.

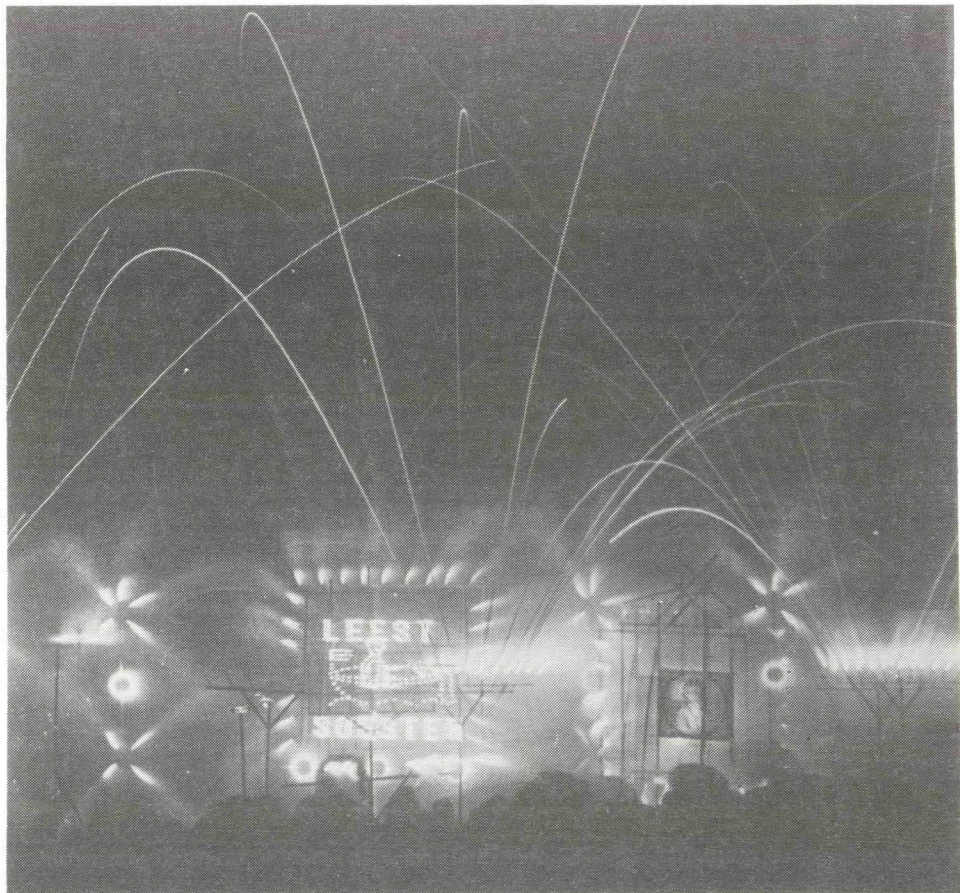
Tenslotte is men toch, zelfs ondanks gevoerde processen, tot bebouwing overgegaan.

En naar mijn smaak heeft de gemeente Soest dit gebied op een alleszins verantwoorde manier met aardige bungalows aangekleed. Gemeentewerken heeft daarbij het oerwoud wat uitgedund en zelfs een nieuwe brug gebouwd en de grachten geschoond.

Hierbij is het wellicht interessant te weten, dat het water in het bosje komt door kwel van de hogere grond van de Eng. Ik heb wel het vermoeden dat er hier en daar stiekum wat rioolpijppjes ook een bijdrage leveren, want als ik er ook nu nog eens met ons huisdier kom, kan het er behoorlijk stinken.

Toch is het er een aardig gebied en ik kan u een rondje Slangebos best aanbevelen.

De beschrijving van het aanwezige groen laat ik graag aan een eventuele deskundige over, die daar misschien eens iets in dit periodiekje over vertellen kan.

Vuurwerk in Braamhage

